

XVIII. YÜZYILDA AVRUPA VE OSMANLI DEVLETİ'NİN GENEL DURUMU

- XVIII. yüzyıl, Avrupa tarihi devletlerarası politika ve çıkar çatışmalarında diplomasi ve ittifakların ön plana çıktığı bir dönemdir. Bu ittifakların oluşumunda **dini birliklilikler** ve devletlerin **milli çıkarları** belirleyici olmuştur.
- Avrupa devletleri **Makyavelizm** olarak bilinen '*amaca ulaşmak için her türlü araca başvurma*'nın uygun olduğu anlayışıyla hareket etmişlerdir. Zenginlik kaynaklarını ele geçirerek birbirleri üzerinde hâkimiyet kurmaya çalışmışlardır. Bu nedenle XVIII. yüzyıl boyunca birbirleriyle savaşmışlardır
- Avrupalı devletler bu yüzyılda sürekli değişen ittifaklar kurarak rakiplerinin gücünü dengelemeye çalıştılar.
- Savaşın yanında diplomasi (uluslar arası ilişkiler) de etkin bir silah oldu.

18. YÜZYILDA DEVLETLER

Fransa: 18. Yüzyılda Avrupa'nın güçlü devletlerinden birisidir. Rakip olarak gördüğü İngiltere ile yaptığı "Yedi Yıl Savaşları'nı" kaybetti ve sömürgelerinin çoğunu İngiltere'ye kaptırdı.

Fransa'nın Osmanlı Politikası: 1740 yılında kapitülasyonları sürekli hale getirdi. Osmanlı Devleti aleyhine Rusya ile Tilsit Antlaşmasını imzaladı. Dönemin sonlarında Mısır'ı işgal etti.

İngiltere: Güçlü donanması ve diplomatları sayesinde büyük bir imparatorluk kurmuşlardır. Dünyanın birçok yerinde sömürgesi olduğundan üzerinde *güneş batmayan imparatorluk* olduğu söylenir.. İngiltere Rusların sıcak denizlere inmesini ve Fransızların Akdeniz ve Mısır'a hâkim olmasını istemiyordu. Çünkü Osmanlı Devleti stratejik konumu, yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından önemli bir bölgede bulunuyordu. Bu yüzden İngiltere 1791 yılından itibaren Osmanlı toprak bütünlüğünü savunmuştur.

Avusturya: 16. Yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti ile Orta Avrupa ve Balkanlara hâkim olmak yarışı içerisine girdi. Balkanlar'da yayılma siyaseti izledi. Belgrat ve Bosna'yı almaya çalıştı. Osmanlı'ya karşı Rusya ile işbirliği yaptı. Alman birliğini sağlamaya çalışan Prusya ile mücadele etti. Fransız İhtilali'nden sonra, iç sorunlarına ağırlık vererek Osmanlı ile savaşlarına son verdi.

Rusya: Çar I. Petro yaptığı reformlarla ülkesini kalkındırdı. Ruslar Kırım'ı alarak Karadeniz'e inmeyi ve sonrada Boğazları ele geçirerek sıcak denizlere inmeyi, Slavları birleştirmeyi ve Ortodoksları himaye altına almayı istemekteydi. Aynı zamanda Orta Asya'ya doğru genişleme siyaseti de izlemekteydiler. Bu yüzyılda Osmanlı, İsveç ve Lehistan aleyhinde büyümüştür.

Osmanlı: Bu dönemde devletimiz, Avrupa'ya karşı kendini üstün görme politikasından vazgeçmiştir. Avrupa'ya karşı barış politikası izlenmeye başlanmıştır.

Dış politikamız:

- XVII. Yüzyılda Karlofça ve İstanbul Antlaşması ile "*kaybettığımız toprakları geri almak*."
- "1718 Pasarofça Antlaşmasından sonra ise *eldeki toprakları korumaya çalışmak*."
- Bunu sağlamak için Avrupalı Devletlerin rekabetlerinden faydalanarak "*denge siyaseti*" izledi.
- Yine bu dönemde Avrupa'yı örnek alarak ıslahat çalışmalarına hız verildi.

18. YÜZYILIN ÖZELLİKLERİ:

1. Osmanlı Devleti 18. yüzyıla ilk defa toprak kaybeden bir devlet olarak girdi(KARLOFÇA). Bu yüzden bu yüzyılın başlarında kaybettiği toprakları geri alma çabasına girdi.
2. Osmanlı Devleti 17. yüzyılda en çok AVUSTURYA ile savaşmıştı. 18. yüzyılda ise en çok RUSYA ile savaşacak.
3. Kanuni'den beri dostumuz olan Fransa 18. yüzyılın sonlarında(1798) Mısır'a saldırınca bu ülke ile ilişkilerimiz bozulacak.
4. Bu yüzyılda Osmanlı Devleti'nin toprak kaybı hızlanacak, Avrupa'nın bilim ve tekniği alınmaya çalışılsa da yeterli olmayacak, sonuçta Osmanlı Devleti Avrupa'nın üstünlüğünü kabul etmek zorunda kalacak.

Edirne Olayı – (Cebeciler Olayı)

- II. Mustafa Karlofça Antlaşmasından sonra Edirne'ye çekildi.
- Devlet işleri Şeyhülislam Feyzullah Efendinin eline kaldı. Şeyhülislam bu durumdan yararlanarak yakınlarını önemli devlet memurluklarına getirdi.
- Bu sırada padişahın Edirne'de oturması, orada saraylar yaptırması birçok kişiyi telaşa düşürdü. Padişahın Edirne'yi başkent yapacağı söylentisi üzerine İstanbul'da cebecilerin etkin olduğu askeri bir isyan çıktı
- İsyanlılar Edirne üzerine yürüdü şeyhülislam önce hapsedildi, sonrada idam edildi.
- Asiler II. Mustafa'yı tahtan indirerek yerine III. Ahmet'i padişah yaptılar.(Bu olay cebeciler olayı olarak ta adlandırılır.)

III. AHMET DÖNEMİ (1703-1730)

KARLOFÇADA KAYBEDİLEN YERLERİ KURTARMA ÇABALARI:

OSMANLI-RUS İLİŞKİLERİ

PRUT SAVAŞI

Gelişmeler:

- * Rusya, 18. Yüzyılda Baltık Denizi üzerinden sıcak denizlere çıkabilmek için İsveç'le mücadeleye başladı.
- * İsveç kralı Demirbaş Şar'ın **Poltova Savaşı'nda** Rus çarı I. Petro'ya yenilerek Osmanlı topraklarına sığındı.

Sebepler

1. İsveçlileri takip eden Rus kuvvetlerinin Osmanlı topraklarına girerek tahrip etmeleri,
2. Osmanlı Devletinin 1700 İstanbul Antlaşmasında Ruslara verdiği AZAK Kalesi'ni geri almak istemesi.
3. Rusya'nın Osmanlı Ortodokslarını ayaklanmaya teşvik etmesi.

Sonuç:

- * 1711 yılında yapılan Savaşı Osmanlılar kazandı.
- * Prut bataklıklarında Rus ordusunu yok etme fırsatını bulan Sadrazam Baltacı Mehmet Paşa'nın yenicilerle güvenmemesi üzerine Rusların teklifi ile Prut Antlaşması yapıldı (1711).

Prut Antlaşması'yla:

- * Kaybedilen Azak Kalesi geri alındı.
- * Rusya, İstanbul'da elçi bulunduramayacaktı.
- * Rusya, Lehistan'ın iç işlerine karışmayacaktı.
- * Demirbaş Şar ülkesine serbestçe geri dönebilecekti.

Prut Antlaşması'nın Önemi

- * Prut Antlaşması, Osmanlı Devleti'ne fazla bir katkı sağlamamış, ancak kaybedilen toprakların geri alınabileceği düşüncesini artırmıştır.

Osmanlı-Venedik İlişkileri (1715-1718)

- * Osmanlı Devleti, Karlofça Antlaşması'yla Venedik'e bıraktığı Mora Yarımadası'nı geri almak istiyordu.

* Venedik'in Ortodoks Mora halkına baskı yapması üzerine Mora halkı Osmanlılardan yardım istedi. Ayrıca, Venedik'in Akdeniz'de Osmanlı gemilerine saldırmasıyla Osmanlılar, Mora Yarımadası'nı aldı (1715)

Osmanlı-Avusturya İlişkileri

- * Osmanlıların Ruslara ve Venedik'e karşı başarılı olması, Avusturya'yı rahatsız etti.
- * Karlofça Antlaşması'nın şartlarının çiğnendiğini ileri süren Avusturya, Osmanlı Devleti'ne savaş açtı.
- * 1716'da Osmanlı-Avusturya Savaşları başladı.
- * Osmanlı Devleti, **Petervaradin Savaşı'nda** yenildi.
- * Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın isteği, İngiltere ve Hollanda'nın aracılığıyla 1718 yılında Pasarofça Antlaşması imzalandı.

Pasarofça Antlaşması'na göre;

- * Mora Yarımadası, Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.
- * Dalmaçya kıyıları, Arnavutluk ve Hersek kıyılarındaki bazı kaleler Venediklilere bırakıldı. Böylece, Venedikliler Ege kıyılarından uzaklaştırılmış oldu.
- * Belgrad, Banat, Sırbistan'ın kuzeyi ve Eflak'ın batısı Avusturya'ya verildi.

III. Ahmet Dönemi İslahatları

– Osmanlı tarihinde 1718 Pasarofça Antlaşması'ndan 1730 Patrona Halil İsyanı'na kadar geçen döneme **Lale Devri** denilmektedir. Bu dönem adını lalenin ve lale motiflerinin moda olmasından aldı.

- Bu dönemin padişahı **III. Ahmet**, Sadrazamı **Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır.**

– Lale Devri'nde bilim, sanat, diplomasi ve eğitim alanında yaşanan gelişmelerin yanında özellikle başkent İstanbul'da yaygın bir eğlence hayatı görülmektedir.

– Lale Devri'ndeki çiçek kültürü bir taraftan Avrupa'yı etkilerken diğer taraftan edebiyat ve resim alanında da kendini hissettirmiştir.

– Bu dönemde Avrupa'yı daha yakından tanımak için **Viyana, Paris, Varşova, Moskova** gibi önemli başkentlere **ilk defa elçiler** gönderilmiştir. Avrupa'ya giden elçilerin gözlemleri Osmanlı Devleti'nde yapılan ıslahat hareketlerinde etkili olmuştur.

– Paris büyükelçisi olan **Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi** izlenimlerini **Sefaretname** adlı eserinde toplamış bu eser **Osmanlı Devleti'nin Batı'ya açılan penceresi olarak değerlendirilmiştir.** Bu eserde; Fransız yönetim sisteminden, fen ve teknikteki gelişmelere, bahçe düzenlemelerinden köprü, su sistemleri, tıp ve sanat merkezlerine kadar birçok konu anlatılmaktadır.

Lale Devrinin Özellikleri:

Bu dönemde Avrupa ile savaş yaşanmamış, barış içinde yaşamak fikri ortaya çıkmıştır. Bu devirdeki diğer yenilikler ve ıslahatlar **şunlardır:**

- a)- Matbaa kuruldu. (Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika tarafından 1727'de İstanbul'da kuruldu. Matbaada basılan ilk eser Vankulu Lügatı'dır.)
- b)- Yeniçerilerden bir itfaiye bölüğü oluşturuldu.
- c)- Yalova'da kağıt, İstanbul'da kumaş ve çini fabrikaları kuruldu.
- d)- Yeni Kütüphaneler açıldı. Doğu ve batı eserleri tercüme edildi.
- e)- Çiçek aşısı yaygınlık kazandı.
- f)- Lağımçı ve Humbaracı ocaklarında ıslahatlar yapıldı.
- g)- Mimarlık, resim ve minyatür sanatları gelişti.

Lale Devrinin Sona Ermesi:

Halkın büyük bir kısmı zor durumdayken İstanbul'da bazı devlet büyüklerinin rahat bir yaşam sürdürmeleri, eğlenceye düşkünlükleri huzursuzluklara sebep oluyordu. Patrona Halil isimli bir yeniçeri bu durumdan memnun olmayanları yanına alarak isyan çıkardı. İsyan sonucu Nevşehirli Damat İbrahim Paşa ve yakınları öldürüldü. Padişah III. Ahmet tahttan indirildi, yerine I. Mahmut getirildi.

I. MAHMUT DÖNEMİ (1730-1754)

RUSYA'NIN GENİŞLEME POLİTİKASI VE OSMANLI-RUS İLİŞKİLERİ

Rus-Avusturya İttifakı ile Osmanlı Devleti Arasındaki Savaşlar (1736-1739)

- Rusya'nın Lehistan'ın iç işlerine karışması ve sınır olaylarını gerekçe göstererek 1736'da Kırım'ı işgal etmeleri üzerine Osmanlı-Rus ilişkileri bozuldu.
- Padişah I. Mahmut döneminde, Osmanlı Devleti Rusya'ya savaş açtı.
- Savaş öncesi ittifak antlaşması yapan Avusturya ve Rusya birlikte hareket etti.
- Buna göre; Rusya Kırım'ı, Avusturya da Sırbistan ve Bosna-Hersek'i alarak Osmanlı topraklarını paylaşacaktı.
- Osmanlı'nın elindeki Azak Kalesi'ni alan Ruslar, Osmanlı'ya karşı savaştan İran'ı da desteklediler.
- Ancak, Osmanlılar iki cephede başarılar elde etti.
- Rusya'nın Kırım kuvvetlerine yenilmesi, İsviçre'nin Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa girme ihtimali Rusya'yı barışa zorladı.
- Osmanlı Devleti, Avusturya ve Rusya ile ayrı ayrı **Belgrad Antlaşması** imzaladı (1739).

Belgrad Antlaşması

- Avusturya, Pasarofça Antlaşması ile aldığı Belgrad'ı geri verdi.
- Azak Kalesi yıkılmak şartıyla Rusya'ya verildi.
- Rusya, Karadeniz'de hiçbir ticaret ve savaş gemisi bulunduramayacak, savaşta aldığı yerleri geri verecekti.

Belgrad Antlaşması'nın Önemi

- Belgrad Antlaşması, Osmanlı Devleti'nin Batı'da imzaladığı son kazançlı antlaşmadır.
- Osmanlı'nın Avrupa'ya açılan kapısı Belgrad, tekrar ele geçirmiş oldu.
- Belgrad Antlaşması, Karadeniz'in Osmanlı'ya ait olduğunu belirten en son antlaşmadır.

1740 Kapitülasyonları

- Belgrad Antlaşması'na arabuluculuk yapan Fransa 1740 kapitülasyonlarının sürekli hale gelmesini sağladı. (I. Mahmut Dönemi)

1535 ve 1740 kapitülasyonları arasındaki farklılıkları açıklayarak kapitülasyonların Osmanlı ekonomisi üzerindeki etkilerini belirtiniz?

1535 kapitülasyonları padişahın saltanat süresince geçerli iken 1740 kapitülasyonları sürekli hale geldi. Avrupalı devletler sanayi inkılabını gerçekleştiremeyen Osmanlı'yı kapitülasyonlar sayesinde açık pazar haline getirerek Osmanlı ekonomisini çöktürdüler.

OSMANLI-İRAN SAVAŞLARI:

- 1639 yılında imzalanan KASR-I ŞİRİN antlaşmasından sonra durulan Osmanlı-İran ilişkileri İran'daki iç karışıklıklardan yararlanmak isteyen Osmanlıların İran'a saldırmasıyla yeniden bozulmuştur.
- Rusya'nın da İran'ın bu durumdan yararlanmak istemesi üzerine Osmanlılar ve Ruslar İstanbul Antlaşması (1724) imzalayarak İran topraklarını paylaşma yoluna gittiler.
- İran'ın bu paylaşımı kabul etmek istememesi üzerine zaman zaman süren savaşlardan kalıcı bir sonuç elde edilememiştir.

Osmanlı Devleti'nin İran topraklarını Rusya ile paylaşma yoluna gitmesinin nedenleri nelerdir?

İran'ın Rusya ile baş etmesi mümkün değildi. Bu durumda Rusya Osmanlı'nın doğu sınırına komşu olacaktı. İran'a giren Osmanlı'nın

burada daimi olarak kalması mümkün olmadığından ve Çar Petro'da Osmanlı ile savaşmak istemediğinden İran topraklarını Rusya ile paylaşarak durdurmayı tercih etti.

• Bu paylaşımı kabul etmeyen İran ile Osmanlı Devleti arasında aralıklarla devam eden savaşlar 1779 yılına kadar sürdü.

* Bu savaşlar sonunda, **Ahmet Paşa Antlaşması** (1731), **II. Kasr-ı Şirin (Kerden) antlaşmaları** (1746) imzalandı.

1639'da imzalanan **Kasr-ı Şirin Antlaşması** ile belirlenen sınırlar günümüzde de büyük ölçüde geçerliliğini korumaktadır.

III. OSMAN DÖNEMİ (1754-1757)

III. Osman döneminde önemli bir siyasal gelişme olmamıştır.

III. MUSTAFA DÖNEMİ (1757-1774)

1768-1774 OSMANLI-RUS SAVAŞI

Lehistan Sorunu ve Osmanlı-Rus Savaşı (1768-1774)

- Rusya'nın Balkanlara ulaşabilmesi için Lehistan'ı ele geçirmesi gerekiyordu.
- Rusya, 1763'te Leh kralının ölmesi üzerine istediği kişiyi kral seçtirmek için Lehistan'a bir ordu gönderdi. Bu gelişmeler sonrasında Lehistan'da ayaklanma çıktı.
- Rus ordularından kaçan Lehler, Osmanlı topraklarına sığındı.
- Lehleri takip eden Rusların, Osmanlı topraklarına saldırması ve Balkan milletlerini isyana kışkırtmaları üzerine Osmanlı-Rus Savaşı çıktı (1768)
- Osmanlı-Rus Savaşı 6 yıl sürdü.
- Ruslar, Eflak, Boğdan ve Kırım'ı işgal ettiler.
- Ruslar, Baltık Denizi'ndeki donanmalarını Mora'ya kadar indirdiler. Mora halkını isyana teşvik ettiler. Mora'da çıkan isyanı Osmanlı Devleti bastırdı.
- Bu gelişme üzerine, Rus donanması, **Çeşme** limanına yaptığı bir baskınla Osmanlı donanmasını yaktı (1770).

Sonuç: Ruslarla "Küçük Kaynarca Antlaşması" imzalandı.(1774)

KÜÇÜK KAYNARCA ANTLAŞMASI(1774) (I.Abdülhamit Dönemi)

Maddeleri:

1. Kırım'a bağımsızlık verilecek,**(İLK kez tamamı Türk ve Müslüman olan bir toprak elimizden çıkmıştır)**
Kırım sadece dini bakımdan halifeye (padişah) bağlı kalacak. **(kültürel ve dini ilişkiler korundu-İLK defa halifelik siyasi bir güç olarak kullanıldı)**
2. Kılburun, Yenikale, Kerç ve Azak Kalesi Ruslara verilecek.
3. Eflak-Boğdan, Ege adaları ve Gürcistan Osmanlılarda kalacak.
4. İngiltere ve Fransa'ya verilen Kapitülasyonlar Rusya'ya da verilecek.
5. Rus ticaret gemileri Boğazlardan serbestçe geçebilecek
6. Ruslar İstanbul'da daimi bir elçi bulundurabileceklerdi.
7. Osmanlı Rusya'ya savaş tazminatı verecektir. **(Osmanlı devleti İLK kez savaş tazminatı ödedi)**
8. Rusya Balkan topraklarında istediği yerde konsolosluk açabilecek.

Not: Orijinal metinde olmayıp kendi metinlerinde ekledikleri bir madde vardır.

Ruslar Osmanlı hakimiyetindeki Ortodoksların koruyucusu (hamisi) olacak. (1975)

Küçük Kaynarca'nın Önemi:

Küçük Kaynarca'nın en önemli maddeleri **Kırım'a bağımsızlık verildiği ve Rusların Ortodoksların hamisi sayıldığı** maddeleridir.

- Kırım'a bağımsızlık verilmesiyle, Ruslar Kırım'ı ele geçirme konusunda önemli bir adım atmışlardır. Nitekim çok geçmeden, 1783 tarihinde Kırım'ı işgal ederek Rus topraklarına katmışlardır. Böylelikle Fatih döneminden beri devam eden Karadeniz'deki Türk egemenliği sona erecektir.
- Ruslar Osmanlı Ortodokslarının koruyucusu olmaları ile, Osmanlı Devletinin iç işlerine sık sık karışacaklar, böylelikle Balkan milletleri üzerinde etkili olacaklardır.

Aynalıkavak Tenkihnamesi (Sözleşmesi)

- Osmanlı Devletinden koparılan Kırım bağımsız bir devlet haline geldi
- Kırım hanlığı için yapılan seçimlerde Rus yanlısın Şahin Giray (hile ile) han seçildi
- Şahin Giray'ın hanlığını tanımayan Kırımlılar isyan ederek Osmanlıdan yardım istediler
- İsyan üzerine Rus askerleri Kırım'a girince Osmanlı devleti ile Rusya arasında yeni bir savaş tehlikesi belirdi. Fransa'nın arabuluculuğu ile Aynalıkavak Tenkihnamesi yapıldı.

Buna göre:

1. Osmanlı Şahin Giray'ın hanlığını tanıyacak
2. Rusya ve Kırım'daki kuvvetlerini geri çekecek ve Kırım'ın iç işlerine karışmayacaktı

1983 Kırım'ın Rusya'ya ilhakı

İlhak: Sınırlarına katmak

Rusya 1983 yılında Rusya Kırım'ı topraklarına kattığını ilan etti

1787-1792 OSMANLI-RUSYA+AVUSTURYA SAVAŞLARI:

Sebepler:

- 1- Osmanlı Devleti'nin Kırım'ın Ruslar tarafından işgalini unutamaması. (1783'de II. Katerina Kırım'ı işgal ederek Rusya'ya kattığını ilan etmiş, binlerce Türk'ü kılıçtan geçirmişti. Osmanlı Devleti bu oldu bittiye ses çıkaramamıştı.)
- 2- Rusya ve Avusturya Osmanlı Devletinin Balkan topraklarını paylaşma konusunda anlaşılabilir.

Dakya Projesi

- Rusya ve Avusturya arasında Osmanlı topraklarını paylaşmak amacıyla hazırlanan projedir.
- Projeye göre, Eflak-Boğdan ve Beserabya'da (Tuna ve Dinyester arasında) Dakya adıyla bir devlet kurulacaktı.

Grek Projesi

- Rus prensi Potemkin'in "Doğu Sisteminin Büyük Planı" adıyla tanımladığı Osmanlı Devleti'ni yıkmaya projesidir.
- Projeye göre; Türkler Avrupa'dan atılacak,
- İstanbul merkez olmak üzere bir Rus prensin yönetiminde Grek Devleti kurulacaktı.
- Rus Çariçesi II. Katerina, torununa Bizans'ın kurucusu Konstantin adını vermişti.
- Pul ve para bastırıldılar.

Gelişmeler:

Anlaşmayı haber alan Osmanlı Devleti zaten Kırım'ın acısını unutamadığından Rusya'ya savaş ilan etti. Avusturya'da savaşa katılınca Osmanlı Devleti her ikisine karşı savaşmak zorunda kaldı.

Sonuç:

Avusturya Osmanlı Devletiyle ZİŞTOVİ ANTLAŞMASI'nı imzalayarak (1791) Rusya'yı yalnız bıraktı.

Çünkü: Avusturya, bu sırada çıkan Fransız İhtilalinden olumsuz şekilde etkilenmişti.

NOT: Zıştovi Antlaşmasıyla Avusturya savaştan önceki sınırlarına çekildi. Bundan sonra Avusturya ile Osmanlı Devleti arasında ciddi bir savaş olmamış, hatta I. Dünya Savaşında Osmanlı Devletiyle birlikte savaşmıştır.

NOT: Fransız İhtilalinin yaydığı "Milliyetçilik" akımından en çok etkilenen iki devlet Avusturya ve Osmanlı Devleti'dir.

Zıştovi Antlaşmasından sonra tek başına kalan Rusya ile savaş 1792'ye kadar sürdü. Sonuçta **YAŞ ANTLAŞMASI** imzalandı.(1792)

Yaş Antlaşması'na Gore:

- Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edildi.
- Dinyester Nehri, iki devlet arasında sınır kabul edildi.
- Osmanlı Devleti, Kırım üzerindeki haklarını kaybederken Rusya'nın boğazlara yönelik tehdidi arttı.
- Yaş Antlaşması Osmanlı Devletinin Dağılma Döneminin başlangıcı sayılır.

1798-1801 OSMANLI-FRANSA SAVAŞI (Mısır'ın İşgali)

Sebepleri:

1789 yılında Fransız İhtilali meydana gelmişti. Fransa Arnavutluk'taki bazı kıyıları ele geçirince Osmanlı Devleti ile komşu oldu. Fransızlar hem Osmanlı'nın Balkan Milletlerini bağımsız olmaya teşvik ediyor, hem de sömürgecilik faaliyetine başlıyorlardı. 1798 yılında NAPOLYON BONAPART Mısır'ı işgal etti. Amacı hem Osmanlı topraklarından pay almak, hem de İngiltere'nin Hindistan'la olan bağlantısını kesmekti.

Sonuç: İngiltere ve Rusya Osmanlı Devleti'nin yanında yer aldılar. Yeni kurulan "Nizam-ı Cedit" ordusu AKKAKALESİ önünde Napolyon'u yendi.

NOT: Bu Napolyon'un ilk yenilgisiydi. Nizam-ı Cedit'in ise ilk ve son başarısıydı.

Fransa 1801'de imzalanan EL-ARİŞ Antlaşmasıyla Mısır'dan geri çekilmek zorunda kaldı.

18. YÜZYILDA AVRUPA'DA DÜŞÜNCE ALANINDAKİ GELİŞMELER

Avrupa'da Rönesans ve Reform hareketleri sonrası skolâstik düşünce sistemi yıkıldı.

- 17. yüzyılda **Akıl Çağı**, 18. Yüzyılda ise **Aydınlanma Çağı** denilen düşünce akımı ortaya çıktı.
 - 18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkan her konuda akla öncülük tanıyan düşünce sistemine "**Aydınlanma**", bu düşünce sistemi ile gelen yeni döneme ise "**Aydınlanma Çağı**" adı verilir.
 - Aydınlanma Çağı'nda "**akıl kullanılması ile doğru bilgiye ulaşabileceği**" fikri temel olarak kabul edildi.
 - Bu dönemde **akıl, deney ve gözlem** önem kazandı, doğa bilimlerinde büyük gelişmeler sağlandı.
- Avrupa'da geçmişten kalan pek çok düşünce sistemi değişti, yerini akılcı düşünce sistemi aldı.

Sanayi İnkılabı:

Her türlü üretim faaliyetlerinde kol gücünün yerini makine gücünün almasıdır.

Sanayi İnkılabı, Avrupa ülkelerinden **ilk olarak İngiltere'de** ortaya çıkmıştır.

NOT :

17. yüzyılın sonunda ise Dönis Papin ilk buhar makinesini yaptı. James Watt'ın ateşli pompa sistemini bulması makineleşmeyi hızlandırdı.

Sanayi İnkılabının Sonuçları

- Sanayi İnkılabı 19. yüzyılda dünya dengelerini etkilemeye başlamış, sanayileşmede ön plana çıkan devletler dünya politikasında ağırlık kazanmıştır.
- Ucuz, kaliteli ve bol mal üretilmiştir.
- Halkın refah seviyesi artmıştır.
- Hayat standartlarının iyileşmesi ölüm oranlarını azalttığı gibi buna paralel olarak nüfus artışı hızlanmıştır.
- Büyük sanayi kentlerinin kurulması işsizlik sorununu ortaya çıkartmıştır.
- Emperyalizm (sömürgecilik), kapitalizm (ekonominin serbestçe yapılması) ve sosyalizm (ekonominin devlet kontrolünde yapılması) gibi akımlar ortaya çıkmıştır.
- Sömürgeciliğin yaygınlaşması ve hammadde ve pazar sorunu I. Dünya Savaşı'na neden olmuştur.
- El sanayi ve küçük atölyelerin yerini fabrikalar almıştır.
- Köyden şehre göç hareketi hızlandı şehir nüfusları arttı.
- İşçi sınıfı ve işçi hakları kavramı ortaya çıkmıştır.
- Avrupa'da büyük sermayeli şirketler kuruldu ve bankacılık sistemi gelişti.
- Ekonomide tarımsal üretimin yerini sanayi aldı.
- Makinalarda buharın kullanılması kömür ve demir sektörünün gelişmesine etki etti.
- Demiryolu, deniz ve kara ulaşımında büyük gelişmeler görüldü.
- Petrol ve elektrik gibi enerji kaynaklarının kullanılması ikinci sanayi devrimine zemin hazırladı.

Sanayi İnkılabı Osmanlı Devleti' ne Etkileri

- Avrupa'dan Osmanlı ülkesine bol, ucuz ve kaliteli mal girişi olmuş ve Osmanlı el sanayi ile atölyeler bu rekabette başarılı olamamıştır.
- El sanayi ve atölyeler kapandı. Buna bağlı olarak işsizlik artmıştır.
- İthal mal kullanımının artması dış ticaret dengesini bozmuştur.
- Avrupa'ya ekonomik alanda bağımlılık artmıştır.
- Sanayi İnkılabı'nın belki de en önemli sonucu hammadde ve pazar ihtiyacıdır. Bunun sonucunda Avrupalı devletler Osmanlı topraklarına göz dikmişlerdir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN KURULUŞU

- Amerika kıtasının 1492 yılında keşfedilmesinden sonra İspanyollar, Portekizliler, Fransızlar ve İngilizler bu kıtaya gelerek koloniler kurdular.
- Bu koloni topraklarına başta İngiltere'den olmak üzere Avrupa'dan gelen göçmenler yerleşti. Koloniler, İngiliz kralının atadığı valilerce yönetiliyordu.
- Kolonilerde yaşayan halk bu durumdan memnun değildi. Amerika'yı yeni vatanları olarak kabul ediyorlardı.

Yedi Yıl Savaşları (1756-1763) ve Amerika'nın Bağımsızlık

Mücadelesi

- İngiltere, Yedi Yıl Savaşları sonunda Fransa ve İspanya'yı yendi. Hindistan, Kanada ve Amerika kıtasındaki Missisipi Nehri'nin doğusunu ele geçirdi. Ancak savaşlar sonunda İngiltere ekonomisi bozulmuştu.

Bozulan ekonomisini sömürge ve kolonilere yeni ve ağır vergiler koyma yoluyla çözmeye çalışan İngiltere'ye tepkiler büyük oldu.

- Amerika'daki İngiliz kolonilerinde isyanlar çıktı. Yedi Yıl Savaşları'nın intikamını almak isteyen Fransa, isyancılara silah ve cephane yardımı yaptı. Sonuçta koloniler, İngiltere'ye karşı zafer kazandılar.
- Koloni temsilcileri, 1774 yılında Fildelfiya'da toplandılar.
- Toplantıda İngiltere'nin kolonilerin izni olmadan vergi koyamayacağına dair karar alındı.
- İsteklerinin reddedilmesi üzerine 1776'da ikinci kez toplanan kongre, İngiltere ile savaş kararı aldı.
- Toplantı sonunda **İnsan Hakları Bildirisi** ilan edildi.
- Kolonilerin komutanlığına **George Washington** getirildi.

Amerikan Bağımsızlık Bildirisi (4 Temmuz 1776)

- 4 Temmuz 1776'da 13 İngiliz sömürgeci İnsan Hakları Bildirisi'ni kabul ederek bağımsızlıklarını ilan ettiler.
- ABD'nin kuruluşu tüm dünyaya ilan edildi.

Türk-Amerikan İlişkilerinin Başlangıcı

- Türk-Amerikan ilişkileri, Osmanlı'ya bağlı olan Cezayir Beylerbeyliği aracılığıyla kurulmuştur.
- ABD ile Osmanlı'ya bağlı Cezayir, Trablus ve Tunus arasında ticaret anlaşması imzalanmıştır.
- ABD, bu ticareten dolayı Cezayir'e vergi ödemiştir.
- Amerikalıların İstanbul'a ilk ziyareti **9 Kasım 1800'de** olmuştur. Bu ziyarette Amerikalılar, padişaha çeşitli hediyeler sunmuştur.
- Bu ziyaret sebebiyle, Akdeniz'e giren ilk Amerikan gemisi **George Washington Fırkateyni** olmuştur.

FRANSIZ İHTİLALİ

Fransız ihtilali'ni Hazırlayan Nedenler (Siyasi, Ekonomik, Fikri, Sosyal)

- Fransa, ihtilal öncesi XVI. Lui tarafından mutlakiyetle yönetiliyordu.
- Kral, nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylü ve burjuva sınıfını hiçe sayıyor, soylu ve ruhban sınıfına ayrıcalıklar veriyordu.
- Ülke yönetiminde asillerin ve din adamlarının çıkarları ön plana alınıyordu.
- Ekonomik gücü elinde tutan ticaretle uğraşan burjuva ve üretimi sağlayan köylü sınıflarının yönetimde hiçbir hakları yoktu. Buna rağmen burjuva ve köylü sınıftan olanlar vergi ve savaş için asker vermek zorundaydı.
- Fransa'nın **Yedi Yıl Savaşları'ndan yenilgiyle çıkması**, daha sonra **Amerikan bağımsızlık mücadelesini desteklemesi** ülke ekonomisini sarsmıştı.
- Ayrıca, kral ve yöneticilerin lüks ve israf içinde yaşamaları fakir olan halka **ağır vergilerle** ezilmesine sebep oluyordu.
- İngiltere ve ABD'de demokrasi yolundaki gelişmeler, aydınlanmacı düşünürlerin özgürlük, demokrasi ve eşitlik ile ilgili görüşleri Fransızları etkilemişti. Düşünürlerin devlet tarafından hapis cezalarına çarptırılmaları veya idam edilmeleri, halkın yöneticilerine olan kin ve nefretini artırıyordu.
- Tüm bu eşitsizlik ve halkın artan bilinci ihtilalin sebeplerini oluşturur.

İhtilalin Başlaması ve Genişlemesi

- Ekonomik sıkıntılar yaşayan Fransa'da kral XVI. Lui, Eta Jenera meclisini topladı.
- Meclisin toplanma sebebi yeni vergiler belirlemektir.
- Mecliste soylular, rahipler ve halk temsilcileri arasında anlaşmazlık çıkınca kral meclisi kapattı.

- Halk bu olay sonrasında ayaklandı.
- 14 Temmuz 1789'da Bastil Hapishanesi ele geçirildi, tüm tutuklular serbest bırakıldı.
- Halk temsilcileri, yeni bir anayasa yapmak için kurucu meclis oluşturdu.
- Kurucu meclis, soyluların ve rahiplerin ayrıcalıklarına son vererek İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi'ni ilan etti.

Bu bildiriye özetle;

- Yeni anayasa ile kralın yetkileri sınırlandı ve meşrutiyet sistemine geçildi.
- Kral XVI. Lui, bu gelişmeleri kabul etmediği için idam edildi (1792).
- Fransız İhtilali, 1804 yılına kadar sürdü.
- Bu tarihte Napolyon Bonapart, imparator seçildi.

Fransız ihtilali'nin Sonuçları

- İnsan hakları, eşitlik, adalet, milliyetçilik, hürriyet, kardeşlik gibi kavramlar tüm dünyaya yayıldı.
- Milliyetçilik fikrinin yayılması ile imparatorluklar dağılma sürecine girdi.
- Fransız İhtilali sonuçları bakımından evrensel olduğundan Yakın Çağ'ın başlangıcı kabul edildi.

Fransız ihtilali'nin Osmanlı Devletine Etkileri

Olumlu Etkisi

- Osmanlı Devleti'nde demokrasi hareketlerinin başlamasına neden oldu. Tanzimat Fermanı'nı hazırlanmasına ve Meşrutiyet'in ilanına zemin hazırladı.

Olumsuz Etkisi

- Çok uluslu bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti'ndeki azınlıklar milliyetçilik akımının etkisiyle ayaklandı ve bunun sonucunda toprak kayıpları yaşandı.

Fransız ihtilali'nin Avrupa ve Dünya Ülkelerine Etkileri

- İhtilal sonrası çok uluslu yapıya sahip olan Avusturya, Prusya, İngiltere ve İspanya gibi devletler, ihtilalin doğurduğu fikirleri kendileri için tehlikeli gördüler.
- Bu sebepler, 1793-1815 yılları arasında bu ülkelerle Fransa arasında İhtilal Savaşları denilen savaşlar yapıldı.
- Fransa, Napolyon döneminde milliyetçilik fikrini rakip gördüğü ülkeleri parçalamak için siyasi bir araç olarak gördü.

Avrupa devletleri meternik sistemi politikasını hangi amaçla oluşturmuştur?

- İhtilal Savaşları yüzünden bozulan Avrupa'nın siyasi durumunu düzenlemek ve Avrupa'nın gelecekte alacağı durumu belirlemek amacıyla tüm Avrupa Devletleri, Viyana'da büyük bir kongre topladılar.
- Kongre başkanlığını Avusturya Arşidükü **Meternik** yaptı.
- Kongrede alınan kararlar **Meternik Sistemi** adıyla duyuruldu.

Buna göre;

- Avrupa'nın herhangi bir yerinde ihtilal yanlısı bir ayaklanma çıkarsa, birlikte hareket edilecek ve ayaklanma bastırılacaktı.
- Ancak aldıkları bu kararları, Osmanlı Devleti'nde Yunanlıların başlattığı ayaklanma sırasında uygulamayıp, isyana destek verdiler.
- Meternik Sistemi'ni uygulayan devletler yeni ayaklanmaların ortaya çıkmasına engel olamadılar.
- 1830 ve 1848 yıllarında Avrupa devletlerinde ihtilaller yaşandı.